

KØBENHAVNS UNIVERSITET
DET NATUR- OG BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET

Folketingets Udvalg for Landdistrikter og Øer



Forslag om at etablere frilandsbyer som forsøgsordning – benævnt Innovationslandsbyer

I forlængelse af en spændende debat med medlemmer fra Udvalget for Landdistrikter og Øer på Folkemødet på Bornholm 2018 tillader jeg mig hermed at fremsende et forslag om, at der etableres frilandsbyer – Innovationslandsbyer - som forsøgsordning.

Som flere også bemærkede i debatten på Bornholm er baggrunden, at der trænges til flere visioner og nyskabelser i landdistriktspolitikken i en tid, hvor der er store, nye potentialer for mere udvikling dér. Mange landsbyer er meget aktive, men vil også gerne selv noget andet og nyt. Historisk set har landsbyer taget en rolle som innovatør, oprindeligt f.eks. gennem andelsbevægelsen, og i nyere tid gennem etableringen af funktioner og virksomheder, som nu tilhører nogle af landets mest succesrige, f.eks. Thise Mejeri. Og mange vil gerne skabe mere, end de gør i dag.

De oplever dog snærende bånd og snubletråde og holder sig til det sikre. Potentialer for ny udvikling og forandring i landsbyerne indfris derfor ikke i det mulige omfang, i en tid hvor vi ellers står med stærke kort på hånden i medfør af digitaliseringen (den fjerde industrielle revolution). Fortsat må det ikke desto mindre forventes, at landsbyerne selv skal gå forrest i skabelsen af egen udvikling¹ og brug af de nye muligheder.

Forslaget her handler særligt om at skabe visioner og løsne op, fjerne barrierer og give incitament, så landsbyerne tager fat på og driver grænsedbrydende

¹Her skal det tilføjes, at nogle nye landsbyer ser dagens lys, båret frem af visionære udflyttere fra storbyerne, som søger fællesskaber og nye rammer for tilværelsen.

13. AUGUST 2018

SEKTION FOR
LANDSKABSARKITEKTUR OG
PLANLÆGNING

ROBERTHUS
TYBOVEJ 2
DK - 6040 EGTVED
(ROLIGHEDSVEJ 23, 1958 FRB. C)

DIR +45 3058 9820

hwt@ign.ku.dk

REF: HWT

udviklingsinitiativer². Her skal der peges på, at Udvalget for levedygtige landsbyer i deres anbefalinger tangerer dette behov, men at det ikke har opstillet konkrete anbefalinger³. Dets anbefalinger ligger snarere inden for planlovens område, og det lovforslag, som foreligger i forlængelse af dets arbejde, vil ikke kunne dække behovet for en frilandsbyordning, der handler om meget mere, end hvad planloven og sikring af fysiske rammer handler om. Dette initiativ kan være med til at vise nogle veje og komme med konkrete anbefalinger.

Hvad landsbyerne hver især skal have frihed til vil hænge sammen med deres lokale strategier og konkrete initiativer, og de barrierer, der opstår. Selvfølgelig skal det ske inden for visse rammer⁴. Det er netop et led i forsøget at afdække de mest afgørende barrierer i de forskellige sammenhænge.

Bare for at antyde eksempler på emner, som frilandsbyer kunne tage op, kan nævnes: overtagelse af opgaver og nye driftsformer inden for velfærdsservice (f.eks. børne- og ældreområderne), transport, skabelse og drift af nye erhverv i fællesskabet, sikring af lokal finansiering, cirkulær økonomi ifm. forsyning og affald, fælleseje og drift af jord, boliger og erhverv samt organiseringsformer, der gør dem juridisk og på anden måde i stand til at varetage opgaverne.

Et pilotprojekt kan være med til at afdække, hvad landsbyer måtte tage fat i under en frilandsbyordning og hvilke barrierer, der i givet fald mødes og evt. skal ophæves.

Mere konkret

Derfor foreslås udvalget at bane vejen for en forsøgsordning, hvor det antageligt er hos Indenrigsministeriet, man skal starte. Udvalget kunne derefter invitere landsbyer til at byde sig ind som kandidater med forslag til visioner, og hvad de vil tage fat i, og hvilke regler mv. som man ønsker sig fri af. Hvordan ordningen skal indrettes og administreres samt hvilke udvælgelseskriterier, har jeg ikke bud på p.t.

² I den seneste version af planloven er der hjemlet mulighed for såkaldte *omdannelseslandsbyer*, men en frilandsbyordning går videre end til alene at handle om planlovens område (fysisk planlægning). Omdannelseslandsbyer beror desuden på kommunernes indsats, og de kan højst udpege to landsbyer hvert fjerde år.

³ I forslag til lovændringer i medfør af udvalgets anbefalinger er der lagt på til, at der i planloven skal være en paragraf om, at kommunerne skal udarbejde strategier for landsbyernes udvikling. Det kan dog alene blive i regi af den fysiske planlægning, som langtfra giver de eneste barrierer og kan dække egentlige udviklingstiltag, herunder f.eks. med økonomiske virkemidler. Der er heller ikke lagt op til, at landsbyerne skal gøre frie og være de primære aktører i det arbejde.

⁴ Der findes eksempler på at landsbyer har opnået ændringer i lovgivningen. Her tænkes bl.a. på Fejø, der fik mulighed for at videreføre deres lille skole ved at der blev foretaget ændringer i lovgivningen om satelitskoler.

Det skal også medtænkes, at landsbyerne antageligt vil få behov for visse økonomiske midler for at kunne træffe de nødvendige forholdsregler til at blive og forsøge sig som Innovationslandsby, f.eks. til indkøb af den viden, de ikke selv måtte være i besiddelse af.

Parallelt hermed og evt. som et led i processen kan jeg foreslå et forsøgsprojekt. Det skal undersøge en sådan ordning indledningsvist i enkelte landsbyer: hvilke visioner for en frilandsby, hvad vil de konkret tage fat på og hvordan, hvilke barrierer vil de møde osv.? Den eller de kommuner, de er en del af, skal i øvrigt være positivt indstillet.

Det initiativ skal dog ikke opfattes som en nødvendig forudsætning for udvalgets arbejde med forsøgsordningen som sådan. Men det kan være et springbræt, og dets seriøsitet og resultater vil utvivlsomt blive styrket af en formuleret sammenhæng.

Måske ser udvalget også andre fremgangsmåder. Skulle der være et ønske om det, deltager jeg gerne i et møde om ideen.

Med venlig hilsen

Hanne Wittorff Tanvig
Seniorrådgiver